

M E M O

Aan: Hans Faber, Hans van de Noort

Van: Mariëlle Kenemans

Datum: 12 augustus 2010

Onderwerp: Herzien aanvullend Planadvies archeologie
Drachtstercomplex

Het plan

In het kader van de grootschalige reconstructie van de zuidoostelijke stadsentree zal in de komende periode grondverzet gaan plaats vinden. In een eerder memo van Jan-Willem Oudhof (dd. 11 juni 2008) is gekeken in hoeverre er binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn en geadviseerd op welke manier hiermee rekening gehouden dient te worden.

Naar aanleiding van de inmiddels vrijwel definitieve plannen is het advies nu aan een update onderworpen .

Huidige inrichting plangebied

Binnen het plangebied zijn vier archeologische vindplaatsen aanwezig (zie afbeelding 1). Vindplaats 1 ligt grotendeels onder het Drachtsterplein. Vindplaats 2 ligt in een groengebied langs de Drachtsterweg. Vindplaats 3 ligt op een bebouwde kavel en vindplaats 4 ligt aan weerszijden van de Drachtsterweg en is deels bestraat en deels groengebied.

Historische inrichting plangebied

Vindplaats 1

- HISGIS (begin 19de eeuw): terp Mellens
- Schotanus (1664): terp

Vindplaats 2

- HISGIS (begin 19de eeuw): weiland
- Schotanus (1664): onbebouwd

Vindplaats 3

- HISGIS (begin 19de eeuw): bebouwde terp
- Schotanus (1664): bebouwde terp

Vindplaats 4

- HISGIS (begin 19de eeuw): dorpsterp Teerns en State Groot Aukema.
- Schotanus (1664): dorpsterp en State Groot Aukema

Inventarisatie bekende archeologische en historische waarden

Vindplaats 1

De terp Mellens is in het verleden grotendeels afgegraven. De (ongenummerde)aardewerkvondsten bevinden zich in het Fries Museum. Op de locatie zijn bewoningssporen uit de periode Late IJzertijd tot en met Late Middeleeuwen verondersteld.

Vindplaats 2

Archeologisch proefonderzoek door middel van sleuven is uitgevoerd op de zuidelijke helft van de als vindplaats aangemerkte locatie(UvA/GIA, Waldus 2000). Het heeft aangetoond dat daar een goed geconserveerde nederzetting uit de Late IJzertijd en de Romeinse Tijd gelegen is. De locatie is een AMK (archeologische monumenten kaart) terrein, maar heeft geen monumentstatus.

Vindplaats 3

Op deze locatie is een terp uit de periode Vroege Middeleeuwen tot en met Late Middeleeuwen gelegen. De locatie is een AMK (archeologische monumenten kaart) terrein, maar heeft geen monumentstatus.

Vindplaats 4

Een klein deel van de dorpsterp van Teerns aan de oostzijde van de Drachtsterweg is in 1971 opgegraven door medewerkers van het Fries Museum in samenwerking met het Biologisch Archeologisch Instituut (BAI) van de Rijksuniversiteit Groningen. Op de plaats van de voormalige kerk en het kerkhof werden waterputten en afvalkuilen onderzocht en zijn een groot aantal vondsten gedaan. Een ander deel van de dorpsterp, aan de westzijde van de Drachtsterweg, is door middel van een proefsleuf archeologisch onderzocht (ARC rapport 132, 2005). Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de bovenste (middeleeuwse) lagen van de dorpsterp en de state al voor 1925 zijn afgegraven. De eronder gelegen lagen uit de Late IJzertijd en de Romeinse Tijd zijn nog wel goed bewaard gebleven. Deze lagen liggen echter vrijwel direct onder maaiveld en zijn daardoor kwetsbaar.

Gemeentelijk archeologie beleid:

Vindplaats 1 heeft volgens de Archeologische Waardekaart Leeuwarden een middelhoge archeologische verwachtingswaarde.

Vindplaats 2 heeft volgens de Archeologische Waardekaart Leeuwarden een hoge archeologische waarde.

Vindplaats 3 heeft volgens de Archeologische Waardekaart Leeuwarden deels een hoge archeologische waarde en deels een hoge archeologische verwachtingswaarde.

Vindplaats 4 heeft volgens de Archeologische Waardekaart Leeuwarden een hoge archeologische verwachtingswaarde.

Gebied met een middelhoge archeologische verwachting.

Voor gebieden met een middelhoge archeologische verwachting, geldt een lichte bescherming. Graafwerkzaamheden met een oppervlakte groter dan 500m² en een diepte van 50 cm onder maaiveld mogen daar slechts plaatsvinden na archeologisch bureauonderzoek. De resultaten van dit onderzoek kunnen aanleiding vormen een inventariserend veldonderzoek te verlangen en/of de locatie aan te merken als een locatie met een hoge verwachting of een hoogwaardige locatie.

Gebied met een hoge archeologische verwachting.

In de gebieden waar (zeer) sterke aanwijzingen voor archeologische waarden zijn (respectievelijk locaties met een hoge verwachting), mogen diepere graafwerkzaamheden pas worden uitgevoerd als hiervoor een "archeologievergunning" is verleend. Vanwege de vermoedelijk hoge informatiewaarde van deze gebieden gaat het hierbij om bodemingrepen met een oppervlakte van minimaal 100 vierkante meter en een diepte van minimaal 50 centimeter onder het maaiveld. .

Gebied of terrein van hoge archeologische waarde.

In de gebieden met archeologische monumenten en waar archeologische waarden zijn aangetoond, mogen diepere graafwerkzaamheden pas worden uitgevoerd als hiervoor een "archeologievergunning" is verleend. Vanwege de hoge informatiewaarde van deze gebieden gaat het hierbij om bodemingrepen met een oppervlakte van minimaal 50 vierkante meter en een diepte van minimaal 50 centimeter onder het maaiveld.

Archeologische verwachting

Vindplaats 1

De archeologische verwachting voor vindplaats 1 is beperkt. Gezien het feit dat er sprake is van een grotendeels afgegraven terp, waarop in latere tijden een verkeersplein en een woonwijk is aangelegd, is de kans op het aantreffen van behoudenswaardige archeologische waarden beperkt. Toch is het raadzaam bij eventueel grondverzet op deze locatie te laten onderzoeken in hoeverre er nog archeologische waarden aanwezig zijn in het plangebied, met name vanwege de vraag of deze locatie mogelijk afgevoerd kan worden van de archeologische waardekaart. Eventuele archeologie zal zich dicht onder maaiveld bevinden.

Vindplaats 2

De archeologische waarde van vindplaats 2 is hoog. Proefonderzoek heeft de hoge waarde van deze locatie bevestigd. De aangetroffen archeologische laag zit in de periferie tussen de 0,75 en 1,25 meter onder maaiveld (1 tot 1,75 meter minus NAP) en bij de kern van de nederzetting gemiddeld tussen de 0,3 en 1,2 meter onder maaiveld (0,8 tot 1,5 meter minus NAP). Het huidige plan is dat er kabels en leidingen op max 1 meter diepte worden

aangelegd langs de westzijde van de vindplaats (dus door de periferie). Tevens wordt een rioolpersleiding aangelegd. N.B. Deze vindplaats moet liefst ontzien worden wat betreft bouwverkeer ivm de relatief ondiepe ligging van de archeologische laag!!!

Vindplaats 3

De archeologische waarde van vindplaats 3 is op voorhand hoog. Tot op heden zijn echter geen aanvullende gegevens beschikbaar over deze locatie, zodat eventueel archeologisch onderzoek zal moeten bestaan uit een inventariserend booronderzoek om de eventuele waarde nader te bepalen.

Vindplaats 4

De archeologische verwachting voor het deel van vindplaats 4 aan de oostzijde van de Drachtsterweg is aanwezig, ondanks dat deze vindplaats in 1971 al deels is onderzocht. Hiervan bestaat namelijk nauwelijks documentatie, maar de conclusie lijkt te trekken dat destijds niet de volledige terpzoom is onderzocht. Conform de beschikbare informatie is slechts een klein aantal sporen onderzocht. Er is destijds geen rapportage bijgehouden, wel zijn een aantal foto's en is een kleine veldtekening gemaakt (deze ligt bij het Groninger Archeologisch Instituut (code:ga 15,2/1 1971)).

Op basis van eerder onderzoek is de archeologische verwachting voor het westelijk deel van deze vindplaats hoog. Gezien het feit dat de archeologisch relevante lagen zeer dicht onder het huidige maaiveld liggen (slechts 20 cm diep) zal bij eventuele bodemingrepen behoud ter plaatse geen oplossing bieden, zodat aanvullend onderzoek hier noodzakelijk is.

N.B.: Voor de gehele vindplaats, maar met name de westzijde, geldt dat hierop geen bouwverkeer mag komen ivm de ondiepe ligging van de archeologie!!!

Advies

Vindplaats 1: bij 'open' bodemingrepen van meer dan 500 m² is archeologische onderzoek nodig om vast te stellen of er nog archeologische waarden aanwezig zijn. Bij ontgravingen van kleinere omvang wordt geadviseerd amateurarcheologen de gelegenheid te geven om waarnemingen te doen en eventuele vondsten te verzamelen.

Wat betreft kabels en leidingen zullen deze grotendeels gestuurd geboord worden binnen deze vindplaats (zie afb.2); vanwege de diepte van de boringen zal archeologisch onderzoek vooraf niet noodzakelijk zijn (minder omvangrijke verstoring van de bodem; niet of nauwelijks door eventuele vondstlaag).

Vindplaats 2: Conform het bestemmingsplan Leeuwarden-Hempens Teerns/Zuiderburen/Froskepolle (vastgesteld november 2007) heeft vindplaats 2 de dubbelbestemming "Archeologisch aandachtsgebied". De voorwaarden voor een aanlegvergunning zijn dat indien de bodem dieper dan 30 cm

verstoord wordt de vergunning daarvoor alleen verleend wordt indien voorafgaand een onderzoek naar de mogelijke archeologische waarden wordt uitgevoerd. T.a.v. de onderzoeksvoorwaarden wordt géén oppervlakte als ondergrens aangegeven! Dat wordt wel voor bouwwerken genoemd (50 m²). De Erfgoedverordening gemeente Leeuwarden is in mei 2008 vastgesteld. Conform die verordening zou bij een bodemverstoring dieper dan 50 cm en groter dan 50 m² onderzoek moeten plaatsvinden voordat de bodem verstoord mag worden. Het bestemmingsplan gaat juridisch echter voor op de erfgoedverordening indien in het bestemmingsplan bepalingen met betrekking tot archeologie zijn opgenomen (zie artikel 25 lid 4 erfgoedverordening). En dat is hier dus het geval.

Geplande werkzaamheden in/om vindplaats 2:

Er komt een leidingentracé (3 meter breed, max 1 meter diep) + rioolpersleiding (1 meter breed, 1 tot max 4 meter diep) door de rand van vindplaats 2.

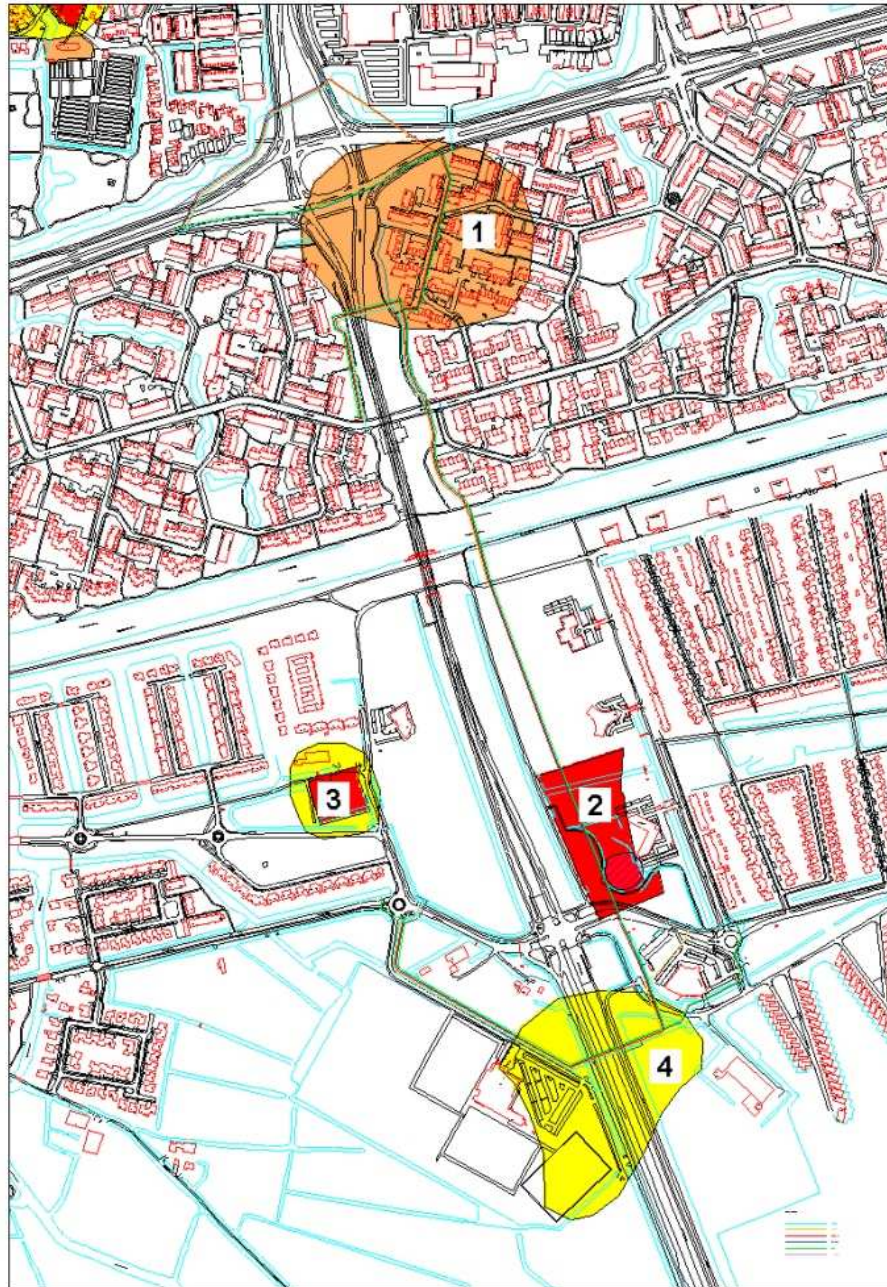
Advies (in overleg met de provinciaal archeoloog) is om het tracé door archeologen als proef- c.q. onderzoekssleuf te laten uitgraven en onderzoeken (zie afb.3). Hiermee wordt voldaan aan de voorwaarden uit het bestemmingsplan. Indien in de sleuf geen archeologische waarden worden aangetroffen betekent dit dat de strook ten westen ervan vrijgegeven kan worden en daar geen belemmeringen zijn voor het civiele werk.

In de vergunningverlening (aanlegvergunning) aan ALLE tracéparticipanten moet komen te staan dat voorwaarde voor vergunningverlening een archeologisch onderzoek is. De gemeente Leeuwarden is echter initiatiefnemer voor de bodemverstoringen en dus de opdrachtgever voor het onderzoek.

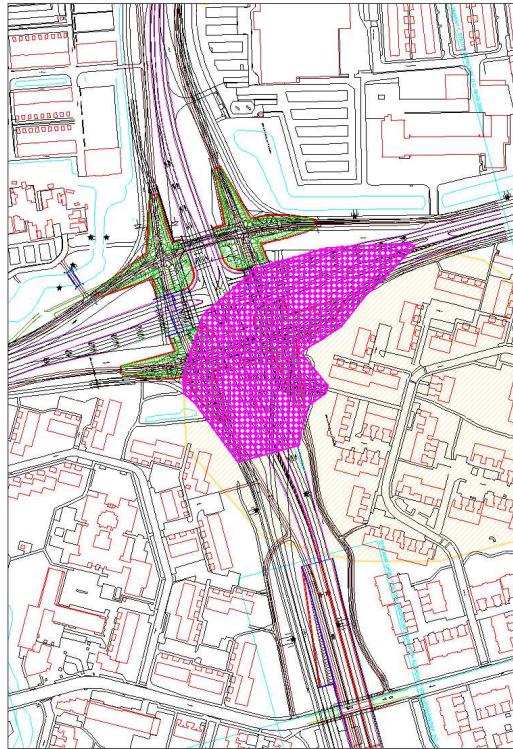
Vindplaats 3: Archeologische begeleiding bij geplande wegaansluiting aan de oostzijde (indien daar nog steeds sprake van is?!).

Vindplaats 4: Het K&Ltracé aan weerszijden van de weg aan laten leggen door (of onder begeleiding van) archeologen en archeologische begeleiding bij het graven van het begin / de entree van de tunnelbak (zie afb.4).

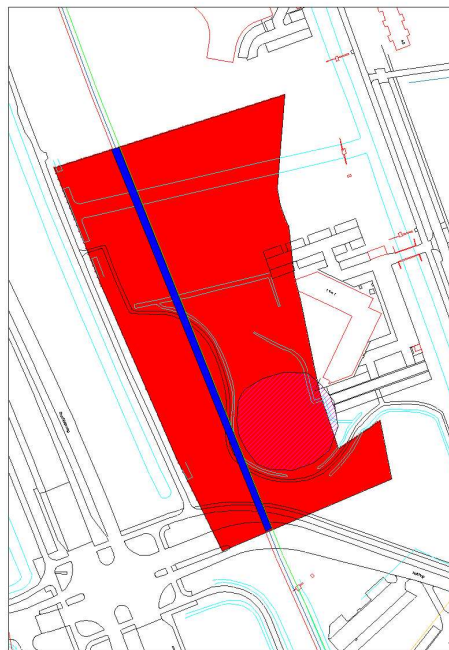
Vindplaats 4 westzijde: t.a.v. te leggen leidingen langs Ublingaplantage: bij bodemingrepen is aanvullend archeologisch onderzoek noodzakelijk. Conform erfgoedverordening en het bestemmingsplan geldt dit alleen bij verstoring dieper dan 50 cm en meer dan 100 m². Dat is wat betreft de aan te leggen K&L-sleuf het geval en deze zal daarom gegraven worden en dienen als archeologische onderzoekssleuf. De resultaten dienen als leidraad voor eventueel later onderzoek in het overige deel van de vindplaats.

Afbeelding 1, de archeologische vindplaatsen binnen het Drachtstercomplex (nummers 1 tot en met 4). Legenda: rood: hoge waarde, geel: hoge verwachtingswaarde, bruin: middelhoge verwachtingswaarde.

Afb.2: Vindplaats 1 - in roze is weergegeven de zone die archeologisch begeleid moet worden bij ingrepen van meer dan 500 m².

Afb.3: Vindplaats 2 - in blauw is weergegeven het als archeologische onderzoekssleuf aan te leggen tracédeel.

Afb.4: Vindplaats 4 - in gearceerd roze is weergegeven de zone die archeologisch begeleid moet worden. In paars de (vermoedelijke) locatie van het kabels- en leidingentrace dat dmv archeologisch onderzoek aangelegd dient te worden.